

การพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านอีสาน

Development E-san folk of wisdom woven fabric

นิมนวล จันทารูญ¹
Nimnual Chantaroon¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาเครื่องมือทอผ้าให้ใช้งานง่ายขึ้นและสะดวกทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงและเพื่อพัฒนาตลาดผ้าโบราณให้หลากหลายและเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยใช้เครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร จัดประชุมกลุ่มย่อย การจัดเวทีระดมสมอง การ SWOT, การสัมภาษณ์, การสังเกต, แบบสอบถาม, การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ การมีส่วนร่วมพัฒนาตามแผนกิจกรรม ทบทวนสรุปผล, จากประชากรกลุ่มเป้าหมายจำนวน 50 คน ในกลุ่มทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย ในเขตจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และสกลนคร ใช้การวิจัยตามลักษณะข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการพรรณนาเหตุการณ์ พบว่า มีปัญหาและมีความต้องการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ กลุ่มยังขาดทักษะการย้อมครามและสีธรรมชาติ ลวดลายผ้า และเครื่องมือการทอผ้าที่มีคุณภาพ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่ พฤษภาคม 2559 - 30 กันยายน 2559

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผ้าทอพื้นบ้านอีสาน, ภูมิปัญญา

Abstract

This research aims to Development tools, weaving a more user-friendly and easy to keep pace with the times change, and to develop patterned fabrics for a variety of antique and outreach activities. Using tools to do research studies document. A small group The stage brainstorming, SWOT, interviews, observations, questionnaires, data analysis. Synthesis Contributing to the development of planned activities, reviewing the results, the target population of 50 people in silk and cotton. Maha Sarakham, Kalasin and Sakon Nakhon provinces in applied research based on data Qualitative Research (Qualitative Research) to depict the event showed that have problems and needs. Product development to provide high quality, value added products. The lack of skills and natural indigo dye patterned fabrics and weaving quality. The period of data collection since May 2559 - September 30, 2559.

keywords: development, E-san folk, of wisdom, woven fabric.

¹ เจ้าหน้าที่วิจัย, สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Researcher, The Research Institute of Northeastern Art and Culture Maha Sarakham University, Thailand
email : msu_num@hotmail.com

บทนำ

ประเทศไทยมีประวัติการทอผ้าใช้ภายในหมู่บ้านมานานตั้งแต่โบราณกาลในสมัยยุคบ้านเชียง เมืองมรดกโลกพบว่าพิเศษผ้าติดกับกำไลโลหะสัมฤทธิ์ มีการย้อมคราม ย้อมแก่นขนุน สีกกรักในกลุ่มพระสายวัดป่า การทอผ้าด้วยกี่พื้นบ้านตามแบบดั้งเดิมนั้น ให้ผ้าที่มีเสน่ห์ ไม่เบื่อง่ายเหมือนเสื้อผ้าโหลของโรงงาน ผ้าทอมือ นิยมซื้อขายเป็นของฝากญาติผู้ใหญ่ ใช้ไหว้ในงานประเพณีแต่งงานในพื้นที่ภาคอีสาน ผ้าทอพื้นบ้านอาจจะสูญหายไป กับความนิยมแฟชั่นยุคใหม่ ๆ หากไม่ได้มีการพัฒนา รักษา อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริม จากนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP ได้พื้นฟู การทอผ้าพื้นบ้านกลับคืนมา รวมทั้งการย้อมครามและสีธรรมชาติที่หายไปเกือบ 200 ปี จากการนำสีเคมีสังเคราะห์เข้ามาจำหน่ายในราชอาณาจักร เมื่อ พ.ศ. 2360 และได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบัน เมื่อกระแสสุขภาพมาแรง และผลกระทบจากสารโลหะหนักจากสีย้อมเคมีสะสมในตัวผู้ใช้ ทำให้เป็นมะเร็งและสูญเสียชีวิตไป ปัจจุบันจึงมีผ้าย้อมครามธรรมชาติออกมาเผยแพร่ในตลาด เมื่อ พ.ศ. 2545 แต่รูปแบบในการทอผ้าพื้นบ้านอีสานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร แต่เปลี่ยนหน้าพิมพ์จากผ้าหน้าแคบ 30-60 เซนติเมตร ได้มากถึง 1.02 เซนติเมตร ทำให้ผู้บริโภคมีผ้าหน้ากว้างใช้ และการพัฒนา สีย้อมผ้า เนื้อผ้า ลวดลายผ้า ยังต้องการความรู้ในการออกแบบและพัฒนาอีกมาก โดยเฉพาะเครื่องมือทอผ้า มีข้อจำกัดที่ยากจะแก้ไข เมื่อมีความต้องการผ้าทอมือจำนวนมากผู้ทอไม่อาจตอบสนองความต้องการของตลาดได้ทันเวลา เนื่องจากเป็นงาน Hand made ควรมีรูปแบบการจำหน่ายแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่เร่งรัดจนเกินไป มีกติกาในการสั่งจองผ้าเพื่อรักษากระบวนการไม่ให้เกิดความโลภ เมื่อมีความต้องการสูง จะเกิดการพลิกแพลงสอได้ทำให้คุณภาพของผ้าทอเปลี่ยนไปทำอะไร นักวิจัย นักพัฒนา และนักส่งเสริมจะสร้างจิตสำนึกให้กลุ่มทอผ้าเหล่านี้ตระหนักในอาชีพ เพื่อรักษาความเป็นตัวตน แล้วเกิดเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ให้ผู้คนต้องมาสั่งจองผ้าคุณภาพที่มีราคา กลายเป็นแหล่งภูมิปัญญาที่มีคุณค่าสร้างเป็นแหล่งความรู้ดึงดูดผู้คนทั่วสารทิศเข้ามาเยี่ยมชมเป็นอุสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคตให้ลูกหลานมีอาชีพเลี้ยงตนเองและเจริญเติบโตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านอีสาน
2. เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าโบราณ
3. เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตและทอผ้าฝ้าย, ผ้าไหม ย้อมคราม และกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มทอผ้าฝ้าย/ผ้าไหม จำนวน 4 กลุ่มโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายบ้านผักหนอกอ.โกสุมฯ 10 คน, กลุ่มยางน้อย อ.โกสุมฯ จ.มหาสารคาม 10 คน, กลุ่มยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ 10 คน, กลุ่มบ้านเก่าเตื่อ อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์ 10 คน กลุ่มนางเต็ง อ.กุตบาก จ.สกลนคร 10 คน จำนวน 50 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการผลิตและทอผ้าพื้นบ้านอีสานเจาะจงเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผ้าทอพื้นบ้านอีสาน เจ้าหน้าที่ศูนย์หม่อนไหมฯ จังหวัดสกลนคร เจ้าหน้าที่พัฒนาการจังหวัด จำนวน 3 คน

ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม

ตั้งแต่ พฤษภาคม 2559 - 30 กันยายน 2559 เป็นต้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเอกสาร จัดประชุมกลุ่มย่อย การจัดเวทีระดมสมอง การ SWOT, การสัมภาษณ์, การสังเกต, การวิเคราะห์ข้อมูล, การสังเคราะห์ การมีส่วนร่วมพัฒนาตามแผนกิจกรรม ทบทวนสรุปผล แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แบบบันทึกข้อมูลจากการประชุมกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่เกี่ยวข้อง ที่ร่วมระดมความคิด ตามประเด็นหลัก และแบบสอบถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทอผ้าฝ้าย/ผ้าไหม

ส่วนที่ 2. ความต้องการและความคาดหวัง ของกลุ่มและสถานการณ์ทั่วไป

ส่วนที่ 3 ประโยชน์การใช้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านอีสาน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลมือ 2 แล้วนำไปสำรวจทบทวนด้วยการ Village walks รอบหมู่บ้านหรือพื้นที่กลุ่มตัวอย่างที่เลือกเพื่อทบทวนข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร ก่อนที่จะนำเอาข้อมูลที่ได้ไปร่วมระดมสมองในเวทีชุมชน เวทีแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและระยะเวลาในการดำเนินการในพื้นที่ เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการจากกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์ ร่วมกัน เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนา

2. การศึกษาเชิงลึกด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาระดมความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา โดยการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนแนวคิดในการทอผ้าพื้นบ้านอีสาน ด้วย

การศึกษาดูงาน ฝึกปฏิบัติ ร่วมกับกลุ่มที่มีทักษะและความชำนาญ เช่น การย้อมคราม การทำตะกั่ว การออกแบบลายผ้า สร้างธุรกิจให้กลุ่มทอผ้าในชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในอาชีพการทอผ้าพื้นบ้านด้วยมือ

ผลการวิจัย

การศึกษากลุ่มปัญหาผ้าทอพื้นบ้านอีสาน พบว่าขั้นตอนหรือกระบวนการทอผ้าพื้นบ้านด้วยมือในภาคอีสานมีขั้นตอนการทอผ้าอยู่ 2 แบบคือ ทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้าย การทอผ้าฝ้ายจะมีอยู่โดยทั่วไปทุกหมู่บ้านในภาคอีสานแต่ในกลุ่มตัวอย่างที่เลือกได้แก่ กลุ่มทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมบ้านฝักหนอก อ.โกสุมฯ, กลุ่มทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมบ้านยางน้อย อ.โกสุมฯจ.มหาสารคาม, กลุ่มทอผ้าไหมแพรวาย้อมสีธรรมชาติ อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์, กลุ่มทอผ้าไหมแพรวาบ้านเก่าเตื่อ อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์, กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนางเติง อ.กุตบาก จ.สกลนคร ทั้ง 5 กลุ่มมีความแตกต่างกันในการใช้วัตถุดิบในการทอผ้า เทคนิคการย้อมสี การออกแบบลายผ้า และการบริหารจัดการตลาด เมื่อได้ผลิตภัณฑ์ดังนี้

กระบวนการทอผ้าฝ้าย

มีขั้นตอนในการทอเริ่มจากแหล่งวัตถุดิบ จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าในอดีต กลุ่มจะปลูกฝ้ายเก็บดอกฝ้าย ตากแดด อ้วกปุ๋ย/เมล็ด ตัดปุ๋ยฝ้าย ปั่นหล่อตัวฝ้าย เข็นดั่งเส้น ต้มฆ่าฝ้าย แอ๊ดเส้นฝ้าย ย้อม กวัก คั้นเครือ คั้นลำหมี ทอ

ขั้นตอน	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
1.ปลูกฝ้าย/ดูแลรักษาแปลงฝ้าย	✓	-	ปัจจุบันซื้อฝ้ายโรงงานมาใช้ทอ
2.เก็บดอกฝ้าย	✓	-	ฝ้ายเพื่อการผลิตฝ้ายใช้เอง
3. นำดอกฝ้ายตากแดด	✓	-	
4. อ้วกปุ๋ย	✓	-	
5.ปั่นหล่อตัวฝ้าย	✓	-	
6.เข็นดั่งเส้น	✓	-	
7.กวักทำปอยฝ้าย	✓	-	

ขั้นตอน	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
8.ต้มฆ่าฝ้าย	✓	✓	กลุ่มทอผ้าฝ้าย
9.แอ๊ดเส้นฝ้าย	✓	✓	ย้อมครามบ้านนางเติง
10. ย้อมสี	✓	✓	อ.กุตบาก มีทักษะพิเศษ
11. กวักเข้าอัก	✓	✓	สามารถย้อม
12. คั้นเครือหูก	✓	✓	ครามธรรมชาติได้ดีและมี
13. สืบหูก/เก็บเขา	✓	✓	คุณภาพสูง
14. คั้นลำหมี	✓	✓	สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ได้
15. มัดหมี	✓	✓	
16. ปั่นหลอด	✓	✓	
17. เตรียมเครือหูก	✓	✓	
18. เก็บหมากหญ้า	✓	✓	
19. ทอผ้า	✓	✓	
20. ใช้ในครัวเรือน	✓	-	
21. จำหน่าย	-	✓	
22. ทอฝ้ายกดดอก	✓	✓	ยังยึดแน่นกับการทอผ้า
23. ทอผ้ามัดหมี	✓	✓	แบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลง
24. ทอผ้าขาวม้า	✓	✓	
25. ทอผ้าโสร่ง	✓	✓	

กระบวนการทอผ้าไหม

ขั้นตอน	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
1.ปลูกหม่อน	✓	-	ปัจจุบันซื้อเส้นไหม
2.เก็บใบหม่อน	✓	-	โรงงานมาใช้
3.เลี้ยงไหมวัย1-5	✓	-	ในการทอผ้า
4.สาวไหมสืบ/ไหมน้อย/ไหมแลง	✓	-	แต่กลุ่มบ้านฝักหนอก
5.เก็บชีไหมแลง	✓	-	อ.โกสุมฯยังมีกระบวนการ
6.แหล่งเส้นไหม	✓	-	ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
7.ไฟปอยไหม	✓	-	
8.ฟอกขาวไหม/ต้อง	✓	-	
9.เผาด่างธรรมชาติ	✓	-	

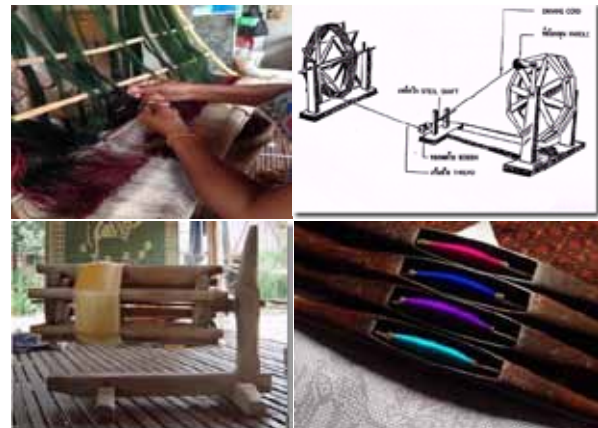

ขั้นตอน	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
10.ย้อมสี	✓	✓	กระบวนการ ทอผ้าไหม
11.ทอเส้นไหม	✓	✓	
12.คันเครือหูก	✓	✓	
13.สืบหูก/เก็บเขา	✓	✓	
14.คันลำหมี	✓	✓	
15.มัดหมี	✓	✓	
16.แก้ลำหมี	✓	✓	
17.ทอ	✓	✓	
18.ปั่นหลอด	✓	✓	
19.เก็บหมากหญ้า	✓	✓	ยังยึดแน่น กับการทอผ้า แบบเดิมไม่ เปลี่ยนแปลง
20.ทอผ้าพื้น	✓	✓	
21.ทอยกดอก	✓	✓	
22.ทอผ้ามัดหมี	✓	✓	
23.ผ้าขาวม้า	✓	✓	
24.ทอผ้าโสร่ง	✓	✓	

การพัฒนาเครื่องมือทอผ้าให้ใช้งานง่ายขึ้นและสะดวกทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง เครื่องมือทอผ้าพื้นบ้านอีสานประกอบด้วย หลักที่ ฟืม เขา ไม้ก้ำพัน ไม้หาบหูก ไม้เหยียบเขา แป้นนั่ง กระสวย หลักคันเครือหูก หลักคันลำหมี โส้มัดหมี กระสวย เหล่ง กง อัก

ที่	ที่ทอผ้าพื้นบ้านอีสาน	ที่ เอว	หมายเหตุ
1	หลักที่	-	เห็นความแตกต่าง ของภูมิปัญญา ใน การพัฒนาเครื่องมือ ทอผ้าในการใช้สอย ความประณีต ความ ยิ่งใหญ่อลังการ
2	ฟืม	-	
3	เขา	✓	
4	ไม้เหยียบเขา	-	
5	ไม้ก้ำพัน	-	
6	ไม้หาบหูก	-	✓
7	แป้นนั่ง	-	
8	กระสวย	✓	
9	หลักคันเครือ	✓	
10	หลักคันลำหมี	✓	

ที่	ที่ทอผ้าพื้นบ้านอีสาน	ที่ เอว	หมายเหตุ
11	โส้มัดหมี		และความพอเพียง เล็กกะทัดรัด เรา สามารถเลือกใช้ ภูมิปัญญาได้ให้ เหมาะสมกับบริบท ของเราเองได้
12	ผัง		
13	เหล่ง		
14	ขาเหล่ง		
15	กง		
16	อัก		
17	ไม้คอนอัก		
18	ขนเม่น		
19	ไน		

อุปกรณ์การทอผ้าด้วยที่พื้นบ้าน

อุปกรณ์การทอผ้าด้วยที่เอว

รวบรวมและจัดทำเป็นชุดความรู้ผ้าทอพื้นบ้านอีสาน, เพื่อพัฒนาตลาดผ้าโบราณให้หลากหลาย การออกแบบลายผ้า จะยึดตามแม่แบบลายผ้าแล้ว เป็นหลัก ลายแล้ว เป็นวัฒนธรรมคนภูไท จะเตรียมผืนผ้าแล้วเล็กไว้ เพื่อมอบให้ลูกสาวเมื่อถึงคราวต้องแต่งงานแยกครัวเรือน ออกไปอยู่ตามลำพังหรือไปอยู่กับสามี ต่างเมือง ใช้เป็นแม่แบบในการออกแบบลายผ้าทอ

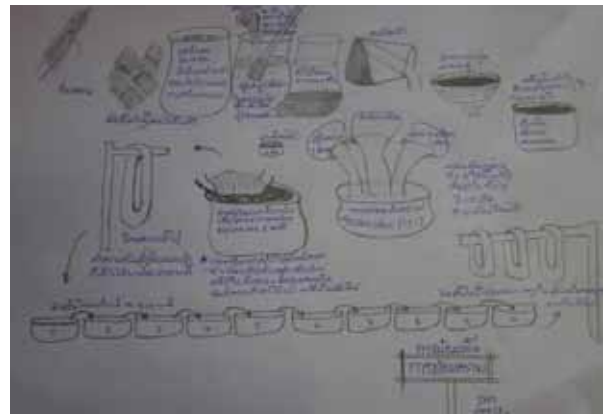

ลายโบราณไส้กล้วย ลายกากกล้วย

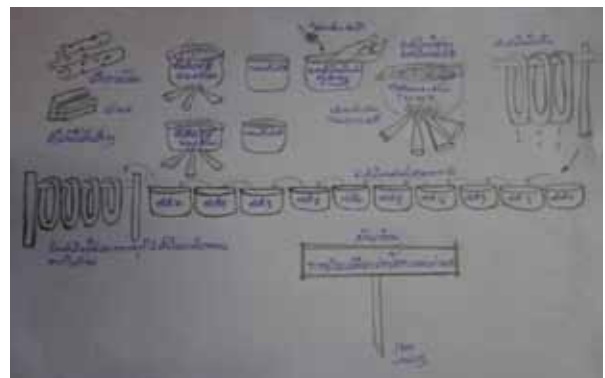

ผ้าแส่วผืนน้อยที่แม่จะมอบให้ลูกสาว

การบริการวิชาการ จัดแสดงโชว์ และจำหน่าย ผลิตภัณฑ์, เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรม องค์ความรู้ ที่ได้จากการถอดบทเรียนจากปราชญ์ ผู้รู้ในชุมชนได้รวบรวม เป็นชุดความรู้เล็กๆ ประกอบการบรรยายให้ผู้สนใจร่วมกัน ศึกษา ฝึกทักษะ เช่น ชุดความรู้การย้อมคราม

ชุดความรู้เรื่องคราม

ชุดความรู้เรื่องแก่น เปลือกไม้ให้สี

อภิปรายผล

จากการศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านอีสาน พบว่า กระบวนการทอผ้าที่สืบทอดมาแต่โบราณขั้นตอนการผลิต ตกผลึกและฝังเข้าไปในความทรงจำของแต่ละกลุ่มอย่าง แนบแน่น การเรียนรู้ภูมิปัญญาจากแหล่งอื่นต้องใช้เวลาและ ทักษะการจำและเปรียบเทียบเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่นการ ทอผ้าด้วยกี่เอว ขั้นตอนการจัดการเส้นยืนหรือเครือทูกนั้น เหมือนกันแต่ต่างกันที่อุปกรณ์เครื่องมือเท่านั้น แต่การใช้ งานและการเคลื่อนย้ายง่ายมากสามารถนำไปทอได้ทุกที่ เพราะความเล็กกะทัดรัดแต่ผลผลิตที่ได้จากการทอก็สวยงาม ประณีตเช่นเดียวกับที่ตั้งพื้นบ้านอีสาน แต่ก็นำมาเปรียบเทียบ ศึกษาเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการดึงดูดเยาวชนหรือ ผู้สนใจทั่วไปกลับมาเรียนรู้ พื้นฟู อนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการนวัตกรรมให้เป็นเครื่องมือที่สะดวกมีประสิทธิภาพสูง ในการทอผ้าเพิ่มมากขึ้น คนรุ่นใหม่สามารถพกพาไปทอใน ที่ทำงานหรือห้องนอนเพื่อความผ่อนคลาย จากเรื่องการ ทอผ้าที่มีขั้นตอนมากมายก็ลดขั้นตอนให้สั้นลงและง่ายขึ้น นอกจากเครื่องมือทอผ้า

การเพิ่มมูลค่าผ้าทอด้วยสีย้อมธรรมชาติ การฟื้นฟู วัฒนธรรมชาติก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะการสร้างมูลค่า สร้าง งาน สร้างรายได้ ด้วยตัวของครามเอง แต่คุณภาพอยู่ที่ความ เอาใจใส่ เข้าใจในธรรมชาติของครามอินทรีย์ หลายชุมชน

เมื่อรับออเดอร์ครามจำนวนมากมาแล้วทำไมมันก็สอได้ ครามเคมีแทน เป็นการทอลายขุมทรัพย์ทางภูมิปัญญา ตัดหนทางทำมาหากินของเยาวชน ทำอย่างไรจะปลูกค่านิยมให้คนไทยรักและซื่อสัตย์ต่ออาชีพที่ตนทำอย่างจริงจัง

การพัฒนาตลาดผ้าโบราณของกลุ่มทอผ้าพื้นบ้านอีสานนั้นเหนียวแน่นมาก ทุกกลุ่มมีความเชี่ยวชาญในการออกแบบลายทอผ้าเป็นจุดเด่นที่ดี แต่มีข้อสังเกตที่ค้นพบคือ ทุกลายที่มีในผ้าแล้ว กลุ่มภูไท จะชำนาญในการทอผ้าแพรวา ยกดอก จก ขิด เกาะล่ง ให้มีลวดลายสีสันสวยงามตามจินตนาการแล้วขิดสีขาวเพิ่มจุดเด่นในลายผ้า ส่วนใหญ่นิยมลายนาคร เพราะนาครที่ออกแบบมีหลายอิริยาบถ เช่น นาครคอดต นาครก้นเตี นาครหัวหี นาครกางสร้อย นาครเกี้ยว นาครนอน นาครสน ฯลฯ แต่ถ้ากลุ่มนาครเหล่านี้นำมาทอในกลุ่มลาวอีสานเช่นกลุ่มบ้านฝักหนอก กลุ่มบ้านยางน้อย กลุ่มบ้านนางเติง ฯลฯ ลายจก ขิด ฯ จะถูกเปลี่ยนมาเป็นลายมัดหมี่หมดและสามารถเก็บรายละเอียดได้คมชัดยิ่งคือสุดยอดความสามารถของกลุ่มนี้ก่อออกแบบลายทอผ้าในระดับหมู่บ้าน

เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้คนตระหนักถึงพิษตกค้างจากสีย้อมผ้าสารเคมีสังเคราะห์ ส่งเสริมให้ความรู้ผ้าทอมือจากเส้นไหมไทยมีคุณภาพ THAI SILK ลวดลายผ้าโบราณ ฯลฯ

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ในยุคปัจจุบันภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนของสังคมในแง่มุมที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งที่เด่นชัดก็คือการบูรณาการความรู้ยุคเก่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับความรู้วิทยาการสมัยใหม่ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ ในปัจจุบัน นับเป็นช่องทางในการที่นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่อดีต มาปรับใช้ให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการใช้งานในยุคปัจจุบัน และ ไม่จำกัดเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่น

หนึ่งเท่านั้น พลังแห่งการบูรณาการความรู้ทั้งสองประเภทเข้าด้วยกัน หรือการจัดการความรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่น จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแสดงศักยภาพของตนเองในวิถีที่เคยเป็นมาในอดีต และในขณะเดียวกันก็จะสามารถพัฒนาปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยได้ เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนาทุกด้านและในทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นในชนบท ซึ่งเป็นสังคมในระดับรากหญ้าของสังคมไทย โดยมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทิ้งรากฐานเดิมของชุมชนท้องถิ่น และจะต้องเชื่อมโยงกันอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ฉะนั้น “การจัดการความรู้” จึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือสังคม ในการที่จะสร้างกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่จะทำให้ความรู้ในตัวคน ให้ถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้ง สามารถใช้ประโยชน์ และนำมาขยายผลได้อย่างไม่สิ้นสุด จะก่อให้เกิดพลังความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมของตนเองและเป็นรากฐานสำคัญสำหรับสร้างชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การปลูกฝังจิตใต้สำนึกให้เยาวชนไทยรักและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาปรับให้เกิดมูลค่านวัตกรรมให้มีความสะดวกต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งที่หลาย ๆ คนคิดว่ามันยากแต่ถ้า ให้ความเปิดโอกาสเปิดใจสิ่งที่คิดว่ายากนั้นจะเปลี่ยนเป็นขุมทรัพย์ที่มีคุณค่าที่ลูกหลานใช้ดำรงชีพได้เช่น ผ้าทอมือ เป็นสินค้า Hand make ที่มีฝีมือ ชื่นเดียวในโลก การกอบกู้ ก็ไม่เหมือนกันทุกมิติเช่น เครื่องจักร การศึกษา ทุกคนอยากเรียนสูง ๆ จบมามีเงินเดือน มีอาชีพที่สังคมยอมรับ แต่ไม่ทุกคน ดังนั้น สิ่งที่นำเสนอมาเป็นทางเลือกหนึ่งที่นำเสนอใจนำมาพัฒนาอาชีพให้คนไทยภาคภูมิใจ สร้างงาน สร้างเงิน สร้างรายได้ มีอาชีพที่มั่นคงในอนาคตกับลูกหลานไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โชติรส ภูสมศรี และคณะ. (2549). การศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรโพธิ์ บ้านโพธิ์ ตำบลโพธิ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทรงคุณ จันทจร. ผ้าขาวโสด: ศึกษากรณีชาวโสด อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร และอ.กุสุมาลย์ จ.สกลนคร. งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ทัศนีย์ บัวระภา และคณะ. ผ้าไทญ้อ: ศึกษากรณีชาวไทญ้อ บ้านแขงบาตาล ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์. งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2548). การจัดการความรู้กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพและความรู้. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- ไพรัตน์ อนุพันธ์. (2536). ผ้าทอมือ: ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมและความเชื่อในประเพณีของชาวอีสาน. งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

- วลัยลักษณ์ อริยสัจเวทิน. (2552). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าจกคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ มหบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วรรณ วุฒทะกุล และยุรรัตน์ พันธุ์ยุรา. (2536). ผ้าทอกับวิถีชีวิตของชาวไทย. งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ศิริสุภา เอมหยวก. (2548). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าบ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- โสภิตา ยงยอด. (2549). กระบวนการพัฒนาการทอผ้ามัดหมี่ของชาวอีสาน: กรณีศึกษานบ้านกำพี้ ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- อนันต์สิทธิ์ ชามาตร์ และคณะ. (2536). ผ้าทอชาวไทย อำเภอพังโคน และอำเภอดอนนาหว้า จังหวัดสกลนคร. งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- อนรรตน์ สายทอง. (2545). การวิจัย พัฒนาและการออกแบบผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นการย้อมครามของกลุ่มทอผ้าสี่ธรรมชาติ บ้านพันนา ตำบลพันนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. รายงานการวิจัยสกลนครมหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- อาสาสมัครวิกิพีเดีย. (2016). “คราม (พืช)”. วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. วิกิพีเดีย, สารานุกรมเสรี, 23 เม.ย. 2014. เว็บ. 10:43, มีนาคม 28.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.